

3-бөлім
КӨСЕМСӨЗ ЖӘНЕ КӨРКЕМСӨЗ

Раздел 3
ЛИТЕРАТУРА И ПУБЛИЦИСТИКА

Section 3
LITERATURE AND JOURNALISM

FTAMP 17.71.07:

Сағатбек Медеубекұлы

Филология ғылымдарының кандидаты, доцент
Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті
Қазақстан, Алматы қ.
E-mail: Sagatbek.medeubek@gmail.com,+77014908990

ЗАМАНСӨЗДІҢ ЫРҒАҚТЫ-ЕКПІНДІ АЙТЫНДАРЫ

Автор шешенсөзге (устная публицистика) қатысты аталымдар мен атаулардың мағынасы мен мәнін аша отырып, оларға тән ерекшеліктерді нақты мысалдармен айқындап, қазақ фольклорында, ауызша әдебиетінде айтылып жүрсе де ғылыми айналымға бұрын түспеген атауларды қолданысқа енгізеді.

Еуропа тілінен келген кейбір атаулардың қазақша баламасын терминжасам, сөзжасам амалдарын пайдалана отырып, өз ұсынысын ғылыми тұжырымдайды, дәлелдейді. Радио-айтылымдарда қолданылған оқиғаны талдай отырып негізгі ойын дәйектейді.

Түйін сөздер: ауызша публицистика, фольклор, басқа тілден енген сөздер, репортаж.

Medeubekuli Sagatbek

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor
Al-Farabi Kazakh national university
Kazakhstan, Almaty
E-mail: Sagatbek.medeubek@gmail.com,, +77014908990

Types and form of public speaking

The article deals with the content and meaning of the terms and definitions of oral publicism, their features and specificities are confirmed by specific examples. These terms have a place in the Kazakh folklore, oral tradition, but they have not been previously used in the scientific circle.

By relying on the term formation and word formation, the author defines and justifies the Kazakh version of borrowed European words. After analyzing the reports (okigat) in radio programs, the author proves his main idea.

Key words: oral publicism, folklore, borrowed vocabulary, reportage.

Медеубекұлы Сағатбек

Кандидат филологических наук, доцент
Казахский национальный университет имени аль-Фараби,
Казахстан, г. Алматы
E-mail: Sagatbek.medeubek@gmail.com,, +77014908990

Рифмы и формы публичных выступлений

В статье рассматриваются содержание и значение терминов и определений в шешенсоз (устной публицистике), особенности и специфика которых подтверждены конкретными примерами. Данные термины имеют место в казахском фольклоре, устном творчестве, однако в научном обороте не были ранее использованы. Автор, опираясь на терминообразование и словообразование, определяет и научно обосновывает казахскую версию заимствованных европейских слов. Проанализировав репортажи (оқиғат) в радиопередачах, доказывает свою основную идею.

Ключевые слова: устная публицистика, фольклор, заимствованная лексика, репортаж.

Кіріспе

Сөзгер, яғни айтушы айтуын айтқанмен, ол орындала қоймайды. Бұл орындаушылардың құлақ аспауынан немесе қолынан келмеуінен немесе құзыретінің жетпеуінен болады. Көтерген мәселені тек жоғары лауазымды адам ғана шеше алатын болса, айтушы соның алдына барып қаперіне салады. Мұны шешенсөзде «дат» деп атайды. Қазақ тілінде «дат» сөзі бірнеше мағына береді. *Біріншіден*, ол – күтусіз қалғандықтан, қатты заттың, әсіресе металдың сыртына уақыт өте келе күн, жел, су тиіп пайда болған шірінді қабық; *екіншіден*, өсімдікке тән ауру түрі; *үшіншіден*, осы ұғым, түсініктердің адамға қатысты ауыспалы мағыналарын беретін тұлғалары. Бірде адам көңілінде қалған өкпе, реніш, қайғының табы, ізі деген мағына берсе, енді бірде адам мінезіндегі жаман мінездерді білдіреді; Бұлар «тат» сөзімен мағыналас, мәндессөз ретінде қолданылады. *Төртіншіден*, қоғамдық-әлеуметтік қатынастар кезінде лауазымы төмен адамның лауазымы, шені жоғары адамнан әділеттілікті талап ету, бұқараның да ақыл-кеңесін ескеруді сұрау, шағым айту, тілек білдіру алдында сөз айтуға рұқсат алу. (ҚТТС. 3-том, 57 бет). Бұл иран, парсы тілінде де бар. Қазақ тұрмысында патшаның, ханның, сұлтанның, төренің, бидің, қолбасшының жалпы айтқанда, жоғары лауазымды билік иесінің алдына барып мәселе қояды. Фольклорда, ауызша әдебиетте формулаға айналған, тұрақты тіркес болып қалыптасқан «-дат, тақсыр!» немесе «-Дат! – Даттың болса, айт!» деген лепестер сол қоғамдық мәселе көтеру алдында айтылады. Кейін бұл үрдіс «дат айту» мәніне ие болды. Айтылған ой, пікір жиынтығын «дат» деп атау қалыптасты.

Негізгі бөлім

Шешенсөзде қалыптасқан *дат* қысқа да мәнді, мағыналы әрі деректі де дәйекті өткір шындыққа ғана құрылады. Егер айтылған дат ондай сипатта болмаса қабылданбайды. Тіпті, айтушы жазалануы да мүмкін. Басқаша айтқанда, жалған ақпарат, салмақсыз ой, мәнсіз мәселе жәй айта салған сөздің бірі болып қалады. Дат жеке бастың қамынан гөрі қоғамның, бұқараның мұңын мұңдап, жоғын жоқтағанда ғана пәрменді, ықпалды, әрі халықтық сипат алады, айтушының да, орындаушының да мәртебесін көтереді, атағын жаяды. Дат айтыларда яғни ханға, патшаға қарата сөйленерде сөздің басында міндетті түрде «-дат» ! деп алу керек. Мұның мәні –

жоғары билік иесінен қарсы пікір айтуға рұқсат сұрау әдебі болғандықтан. Және ол сөз айтылған соң міндетті түрде қарсы пікір, ащы шындық айтылуы тиіс. Олай болмаса дат өз мағынасын жояды.

Мысалы: «... Хан үндеместен ризалықпен басын шұлғи берді. Мен осы орайда:

– Дат, тақсыр! – дедім. Хан:

Дат айтылмақ – шарт, – деді. Мен:

– Шипа ем дарым зәруатында һалал, һарамдық жоқ... – дедім.

Бұған кім жауап береді дегендей, хан уәзірлерін жағалата көзімен бір шолып шықты.

Оң қол бас уәзір ештеңе демеді. Сол қол бас уәзір Жандамар дат деместен атып тұрып:

– Бұлай болмақ имансыздық шарты..., – деді.

Маған көзін алайта төне түсіп, оң қол бас уәзір шыдай алмады білем:

– Дат, тақсыр! – деді тұтқиыл өңі сұрлана қалып. Хан:

– Айт, – деді. Шәркеш бас уәзір:

– Ей, Жәке, (Жандамар), әуелі дат демедің, бұл қылығың қимары болмақ. Шарифатқа жарғымақ болатын дәлелімдігің бар ма? – деді. Жандамар сасқалақтап, сөйлеуге аузы бармай сілейді де қалды...» (Өтейбойдақ Тілеуқабылұлы. Шипагерлік баян. Алматы: «Жалын» 1996. 39-б.)

Қарасөз. Ұрпағына нұсқалы сөз, өсиетті өнеге қалдыру Абай секілді ұлы ақынға дейін де болған. Әр ақын, әр жырау, тіпті әр есті азамат көзімен көріп, көңіліне түйгенін өзгеге сабақ болсын деп ауызша өлеңмен де, қарасөзбен де айтып келген. Осы үрдісті әрі қарай дамытып, жаңғыртып тасқа басып қалдырған Абай. Қара сөз, яғни танымдық-тағылымдық ұлы сөз айту (жазу жөні жазба әдебиетінің еншісінде) Абайдан кейін де жалғасқан. Ауызша публицистикадағы, яғни шешенсөздегі қара сөз – уақиғасыз, сюжетсіз айтылатын, тек тәлімдік-тәрбиелік мәні бар, өмірлік тәжірибеден туған ақылды-ғибратты тұжырымдар мен пікірлер жиынтығы. Біздің айтып отырғанымыз шешенсөздегі осындай мәнді сөздер.

Ант. «Ант» деген сөз осы тұрпатында көне Қыпшақ жазба жәдігері «Кодекс Кумникуста» бар (...) Демек бұл ұғым қазақ түсінігінде ежелден келе жатыр. Ежелден келе жатқанының тағы бір дәлелін көне грек ойшыл-тарихшыларының жазбаларынан оқимыз. Мысалы, Геродоттың скифтер туралы деректерінде де (2), және оның замандасы Лукианның «Токсарис және достық» деген жазбасында да ант беру туралы айтылады. Біреумен достасып, айырылмасқа одақтасу келісімінде бір-бірінің амандығы үшін

өмірін қиюға дайын екендігін айтып ант береді. «...Саусақтарын тіліп, қанын бір кесеге ағызып қосады да семсерлерінің ұшын сол қанға матырып, одан кейін құшақтасып, әлгі қанды ішеді». (Лукиан из Самосаты. Избранные. М., 1962. С275.) Этнографтар үшін ант берудің жөн-жоралғысы маңызды. Фольклористерге оның этнографиялық сипатымен қоса сөздік нұсқасы қызықты. Шешенсөз үшін де сөздік нұсқасы ең алдымен мәндірек. Бірақ өкінішке орай анттасу кезіндегі айтылған сөзді дәл сол қалпында ешкім жаттап алмаған. Тіпті, арнайы жазып алды дегеннің өзінде жұрттың бәрі сол бір мәтінді ғана айтып анттаспайды. Әркім өз жүрегінен ақтық сөзін сол сәтте шығарып айтады. Біреудің сөзін жаттап алып соны қайталап жатпайды. Демек бұл ерекшелігімен ант шешенсөз санатына кіреді. Рас белгілі бір әдет-ғұрыптық жөн-жоралғы әрекеттерге ұласатындығы фольклорға жақындағанымен, даралық сипаты оны шешенсөзге етене етеді. Қазақ шешенсөзінің ең қысқа және ежелден келе жатқан айтындарының бірі – ант азаматтың ел мен жерді қорғауға аттанарда, ел басына күн туып, адам тағдыры өмір мен өлім арасында шешілер тұста, болмаса көпшіліктің аманатын арқалап алыс сапарға шығарда, немесе өлім мен өмір қатар келіп, аса қажет істі қайткенде орындамай қоймайтын сәт туғанда халық алдында, ел атынан кепілдік бере алатын басты тұлғаның (ханның, патшаны, президенттің, топтың, жасақтың, әскердің) алдында бетпе-бет тұрып салтанатты түрде айтқан түйінді сөзі. Ант берген адам соның жүзеге асуы жолына өмірін арнайды, ондағы талаптарды бұлжытпай орындауға міндетті, орындалмаса басы кетеді, басқаша айтқанда антын орындамаса ол адамның ант берген ортада жер басып жүруіне хақы жоқ.

Ойтолқы

Анттың жалпылық сипаты жоғары, бүкілхалықтың мәні биік, қоғамдық, саяси-әлеуметтік салмағы үлкен, тіпті мемлекеттік маңыздылығы басым. Ант бір адамның (патшаның, ханның, батырдың, қолбасшының, жауынгердің, президенттің) халықтың алдында немесе көпшіліктің бір адам алдында жалпыға ортақ міндетті «қайткенде атқарамын, орындаймын» деп сенімді түрде айтқан лепесі. Анттың мазмұны патриоттық рухтағы жүрекжарды сезімге толы әсерлі де қуатты сөздерден құралады. Онда әсіре, көпірген көп сөз болмайды. Жиналған адамдардың әр қайсысының жүрегіне от тастайтындай, шексіз

иландыратындай, жүрек тебіренерлік нанымды оялардан құралады. Естіген адамның санасын оятып, жігерін қанаттандыратындай әсерлі және барықыласы, бүкіл ынтасымен әр сөзі анық та нақ айтылады. Қажетті сәтте, табан астында ауызша айтылған анттың шынайылығы жаттанды, таптаурын анттың сөзінен әлдеқайда қуатты болады. Ант тек керек болғанда ғана айтылады,

Ант мына белгілеріне бола шешенсөз айтындарының біріне жатады:

– Тек ауызша айтылады; «*Көбікті бастан, өзгенің бәрі қостан, ант айтысады*». (М. Әуезов).

– мемлекеттік мәні мен маңызы бар мәселе арқау етіледі. Ел мен жерді азат ету; Отан қорғау, қауіпсіздікті сақтау, шекара күзету, ел аманатын орындау, мемлекеттік тұтастыққа нұқсан келтірмеу, т.б.;

– Жеке адамның жүрегінен шықса да, қарақан бастың қамы үшін айтылмайды.

– жалпыхалықтық мүдде үшін айтылатындықтан, бұқаралық сипаты басым.

– Ант әлдекімнің сыртынан, болмаса алдынала яки кейіннен қол босағанда немесе еске түскенде ғана айтылуы мүмкін емес. Ол топтың алдында көзбе-көз, бетпе-бет салтанатты түрде айтылады, қабылданады.

Қоғам алдындағы маңызды мәселе қозғалады. Тапсырманы дер кезінде жүзеге асыру мақсатында сол сәтте айтылады. Ең бастысы – ант айтылған соң міндетті түрде орындалуы, антталған іс жүзеге асуы керек. Онсыз анттың мәні жоқ. «Жастардың қылған серті – ант емес пе, қазақта антты бұзбау – салт емес пе?!» (Б. Майлин).

Онда факт жұрттың көз алдында.

Айтушы өмірде бар, нақты адам.

Қазақ ғұрпында ант халықтың алдында айтылған соң орындалуы міндетті. Антты қасақана орындамаса немесе орындаудан айныса, халықтың қарғысына ұшырайды. Басқаша айтқанда, антты беріп алып орындамаған адамды ант атады, яғни пәлеге ұшырайды, өмірде жолы болмайды. Демек, ант – қоғам үшін мәні зор айтын. Кездейсоқ айтылмайтын және екінші бірі айта бермейтін, ең маңызды сәтте, яғни аса мәнді мәселе шешілер тұста ғана айтылатын сөз. Ант айту, қабылдау кезінде әр түрлі салттық-ғұрыптық жоралғылар жасалатын болған. Анттың сөзі айтылғаннан кейін антты берушілер мен қабылдаушылар ыдыстағы суды айналдыра ұрттап шығады. Көне ұғым бойынша антта айтылған сөздің затындық болмысы суға дариды, ол суды ішсе адамның бойына сінеді. Қазақ ұғымындағы «ант су ішті» деген тіркес сол жо-сықтан қалған. Ант сөзінің магиялық күдіреті

бар дегеннің астарында сөздің астарында айтылған ой мен пікірде және сол ой мен пікір не мәселеге қатысты айтылуында және қалай не үшін айтылуында болса керек. Мұның сыртында ғылым әлі құпиясын ашып болмаған био-психологиялық ахуалдың айналаға ықпал-әсері де болуы мүмкін.

Серт. Даралық сипаты басым шешенсөз айтыны – серт – мақсаттас, мұраттас, армандас, пиғылдас, ниеттес, тілектес жанның ең жақын тұтатын адамына, болмаса қас дұшпанына, немесе бірнеше адамның өзара белгілі бір мақсаттар мен мүдделерді жүзеге асыру жолында өмірлерінің соңына дейін айнымасқа бекінуі, сырт көзден аулақ жерде серттесуі сәтінде айтылатын жүрекжарды сөзі, келісім беруі.

Серт – биресми шешенсөз. Олай болатыны – ол бұқараның алдында, жалпы жұртқа жария түрде айтылмайды. Ол екі адамның кейде бірнеше адамның бір-біріне немесе жеке адамның өзіне өзі іштей берген байламы, тоқтамы. Серт нендей белгісіне, қандай қызметіне бола шешенсөз айтынына жатады?

- ауызша айтылады;
- серттесуші адамдардың санасы мен сезіміне айтқанынан қайтпау ұғымын сіңіреді;
- оқиға үстінде айтылады;
- оқиғаға қатысушылар өмірде бар, нақты адамдар;
- екі жаққа бірдей дегенін істету үшін (орындау немесе орындамау; айту немесе айтпау) айтылады;
- қоғамдық-әлеуметтік мәселеге қатысты туындайды.

Уәде.

Уәде – жеке тұлғаның маңызды бір істі жүзеге асыруды өз мойнына алып, жеке адам, топ, халық алдында сөз жүзінде ауызша берген шешімі, байламы.

Уәде өзгелерден гөрі берген адамның өзі үшін аса маңызды; орындалуы да, орындалмауы да бұқарадан гөрі берген адамның жеке басына көбірек байланысты секілді; көпшілік тек тыңдаушы әрі куә қызметін ғана атқаратын сияқты; оның халыққа тікелей қатысы жоқ сықылды болып көрінеді. Бірақ тереңірек үңілсек, шын мәнінде олай емес. Олай болмайтыны – жеке тұлға сол қоғамның мүшесі. Оның кез келген ісі өзі өмір сүрген қоғамның болмысына белгілі бір деңгейде ықпал етеді. Абай айтқандай, «кім жаман болса, оған ең әуелі өмір сүрген ортасы виноват». Уәде белгілі бір ортада орын алған жағдайға байланысты туған мәселені шешу

үшін және сол мәселені шешуге қатысты істі уақытында орындау мақсатында айтылады.

Түптеп келгенде, шешенсөз жалпы «қоғамның санасына қозғау салады» дегеннің ар жағында сол қоғамда өмір сүріп жатқан жеке тұлғалардың санасы тұрады. Басқаша айтқанда, жеке адамның уәдесінің астарында қоғам алдындағы үлкен жауапкершілік жатады.

Уәде – мына белгілеріне бола шешенсөз:

Тек ауызша айтылады;

Қоғам үшін де, жеке тұлға үшін де қажетті істің жүзеге асырылуын көздейді;

Нақты болып жатқан оқиға үстінде айтылады.

Мұнда оқиға ойдан құрастырылмайды.

Өмірлік жағдай, адам тағдыры, қоғам болмысы басты себепкер болады.

Айтушы да, тыңдаушы да бір-бірімен бетпестік тұрып уәденің айтылуына, берілуіне бірдей атсалысады.

Жеке сана қоғамдық санаға қозғау салады.

Қоғамның жеке адамға деген көзқарасын қалыптастырады.

Жеке тұлғаның қоғамға қатысы тікелей көрініс табады.

Бас кейіпкерлер – айтушының өзі және уәдені қабылдап алушы, тыңдаушы жақ.

Уәж

Шешенсөздің атқарар қызметтерінің бірі – қоғамда орын алған пікірдің немесе алқалы топта айтылған ойдың қаншалықты қажетті, пайдалы, дұрыс не бұрыс екенін дер кезінде айтып отыру. Бұл қызметті атқаратын шешенсөз айтынының бірі – уәж.

Уәж–әлеуметке қаратыла айтылған қоғамдық ойдың дұрыстығына күмән келтіре отырып, оның орнына ұсынылған ой, пікір жиынтығы. Уәж лепеске қарағанда белгілі бір тиянақты да дәлелді ойға құрылады. Қарсы жақтың пікірінің орынсыз екендігіне көзін жеткізу үшін деректер мен дәйектерді алға тартады. Сондықтан да ол табан астында бір ауыз сөзбен айтыла салған лепеске қарағанда ұзақтау, мазмұндық-құрылымдық болмысы жағынан күрделілеу болады. Уәж орынды айтылса, ондағы пікір дәлелді болса, қарсы тарап сөзге тоқтаған. Сөзге тоқтау – шешенсөздің айнымас әдебіне жатады.

Ауызша әңгіме

Қазақ халық қорында бар жанр деп қарастырып жүрген *әңгіменің* біресе «ауызша әңгімелер», енді бірде «халық әңгімелері», келесіде «фольклорлық әңгіме», тағы бірде «ауызекі әңгіме» деп әртүрлі аталуының себебі зерттеушілердің өздері бұл жанрды сөз өнерінің қай саласына

қосарларын әлі толық анықтап алмағандығынан деп білеміз. Әуелі біз сондай ғылыми пікірлердің біріне құлақ түрелік: «**Әңгіменің** негізгі мазмұнын есте сақтап қалу үшін арнайы дайындықтың керегі жоқ. .. (732-бет) **Ауызекі әңгіме** бекерден бекерге айтыла салмайды. Оны айту үшін белгілі бір жағдай, яғни әңгімені тыңдайтын алқа топ қажет. Сонда ғана әңгімелер айтылады...(732-бет)...Ауызекі әңгіменің тақырыбы әр алуан болып келеді. Ол халықтың өмірі, тұрмыс-салты, тарихы, жергілікті әдет-ғұрпы, кәсібі секілді әр түрлі саланы қамтиды. Әңгіме дереу тыңдаушының алдында айтылуы керек. Сол жағдайға байланысты әңгіме мазмұны қызық па, жоқ әлде айтушының өзінің беделі ме, сол сюжет көпшілікке керек пе, міне, мұның бәрі әңгіменің сипатын айқындайтын нәрселер... (733-бет) **Ауызша әңгімелердің** қалыпқа түскен қорытындысы болмайды, әр әңгімеші оны өзі жасайды. Ауызша әңгімелерде баяндау көбіне бірінші жақтан айтылады... (733-бет).

...Жалпы, **ауызша әңгімеге** сырлы сезім онша тән емес. Олардың негізгі міндеті – оқиғаны дәл, анық көрсетіп, кейіпкерлерді бейнелеп шығу. Ауызекі әңгімелердің кейіпкерлері – негізінен өмірде болған адамдар. Олар өз есімдерімен аталады. Оқиғаның болған жері мен географиялық атауы көрсетіледі. Бірақ олар әңгімеде қалай болса солай көп қолданылып, жиі қайталанбайды, яғни әңгімені географиялық атаулармен, сандармен, жеке аттармен күрделендірмейді. Ауызша әңгіменің ықшамдылығы – сюжетіне байланысты. Оған да фольклордың басқа жанрлары секілді өмір сүру заңдылықтары тән. Ауызша әңгімелердің екінші ерекшелігі – баяндаудың ықшамдылығы. Мәтіндердің көпшілігіне нақты құрылым, бір эпизодтан екінші эпизодқа логикалық ауысу тән.

Бір ауызша әңгіменің ел арасында түрліше қолданыста болуы мүмкін. Әңгімеші бір мә-

тінді әр жерде түрлендіріп айтатыны бар. Оны әңгіменің құрылымынан да, стиліндегі өзгерістерден де, жекелеген бөліктердің түсіп қалуы немесе жаңа эпизодтардың қосылуынан байқауға болады.

Нұсқалардың пайда болуы – көптеген жағдайларға байланысты. Алдымен, оны әңгімешінің өзі жасайды. Өзінің айтып отырған әңгімесіне деген тыңдаушылардың ынтасын, қызығушылығын сезсе, әңгімеші өзі де әсерленіп, әңгімесін одан сайын қызықты ете түсуді ойлайды. Сөз арасында, тіпті, өлең, мақал-мәтел, жұмбақ, тағы басқа қосып отырады. Алайда, кейде сол әңгіме белгісіз, іш пыстыратындай әсерсіз айтылуы мүмкін. Бұл әңгімешілердің, тыңдаушылардың көңіл-күйіне де байланысты болады.

Мәтіннің негізі шын деректен, реалды оқиғадан, нақты кейіпкерлерден жасалуы керек, әрі дарынды әңгімешілер қарапайым ғана қысқа да ықшам әңгімесінде оқиғаны дәл, нақты бере отырып, бір оқиғаның өрбуін анық, айқын көрсетеді. Әңгімеде кейіпкер мен эпизод шағын болады» (3).

Қорытынды

Жоғарыда келтірілген үзіндіден біз бұл жанрдың әлі «өз иесінің» табылмағандығын, демек әлі де толық зерттелмегендігін байқаймыз. Бір сараптаманың ішінде үш түрлі айтылуының өзі зерттеушінің не фольклорға, не ауызша әдебиетке, не жазба әдебиетке жатқызарын сенімді түрде шешпегендігін байқатады. Егер «әңгіме» деп жалаң айтылса, ол жазба әдебиеттегі жанр деп ұғуымызда мүмкін. Сондықтан зерттеуші «ауызша әңгіме», «ауызекі әңгіме» деген аталымдарды да қатар пайдаланады. Бірақ «ауызша» мен «ауызекі» деген сөздердің мағыналық реңкі барын ғалым Р. Сыздық өзінің «Сөз сазы» деген еңбегінде дәлелдеп кеткен болатын.

Әдебиеттер

- 1 Өтейбойдақ Тілеуқабылұлы. Шипагерлік баян. – Алматы: Жалын, 1996. 39-б.
- 2 Геродот. История в девяти книгах. – Л., 1972. – С. 204.
- 3 Қазақ әдебиетінің тарихы, 1-том, фольклорлық кезең. – Алматы, 2008. 732-735 бб.

References

- 1 Uteiboidak Tileukablulu. Shipagerlik bayan. Almaty. «Zhalin» 1196. 39-b.
- 2 Gerodot. Istorya v devyti kngah. L. 1972.C.204.
- 3 Qazak adebietynin tarihy. 1-tom. Folklorlik kezen. 2008 zhyl. 732-735 b.